

BİR ROMANCININ DİLİNE KAPILMAK: JAVIER MARÍAS BEYEFENDİ'NİN YAZDIKLARI

Mert Tanaydın

mert.tanaydin@gmail.com

Bir okur olarak kimi zaman bir kitabı elimize aldığımızda ilk cümlesinden yapıtın içine giriveririz ve yapıtı yazan o yaratıcı zekânın bizi alıp götürmesinden duyduğumuz heyecanla haz karışımından mürekkep bir vecd halinde kaptırıp gideriz. Gerçi elimizdeki popüler bir yapıt değildir, önümüze çıkan cümleler de sürükleyici, kısa ve seri cümleler değildir, tam tersine hiç bitmeyecekmiş gibi gözükken virgüllerle durmadan genişletilen, ara cümleciklerin bile neredeyse paragraflar boyutuna ulaştığı, soluk almadan dalındığında boğulma tehlikesinin söz konusu olduğu, anlatımın tereddütlerle, muğlaklıklara, bitimsiz nezaket ve kimi zaman birden patlayan kabalıkla yoğrulduğu, ilk andaki çarpıcılığın ayrıntılarla açıklığa kavuştukça durmadan şekil değiştirdiği bir yapıtla karşı karşıyayızdır. İddialı ve büyük ölçüde mazoşist bir okur olarak böylesi girift, kavisli, spiralleri andıran yapıtlara dalıp hiç içinden çıkamayacakmışçasına, zamanı unutarak okudukça okuma fırsatını bulmak, arada yaklaşp ne okuduğumuzu soranlara kısa cümlelerle, okuduğumuzun tadını kaçırmadan açıklayamayacağımızın bilinciyle mahcupça gülümseyip anlatamamak, hızlıca bir-iki saçmalık geveleyip tekrara dalmak bizi yoğun bir mutluluğa boğar, öyle ki elimizdeki romanı bitirdiğimizde, anlatımın tüm kıyısını bucağını tek tek dolaşıp kafamızın bastığı ölçüde karanlıktaki kısımlarını aydınlattığımızda, hemen kitabın yazarının kim olduğunu araştırmaya başlar ve başka hangi labirentleri **Kitaplıkların** raflarında bulabiliriz diye harekete geçeriz. İşte elinize alacağınız pek çok Javier Marías metni, özellikle en son Seda

Ersavcı'nın çevirisiyle **Yapı Kredi Yayınları'ndan** dilimizde yayımlanmış *Acı Bir Başlangıç Bu* romanı, kesinlikle bu türden heyecanlar uyandıracaktır.

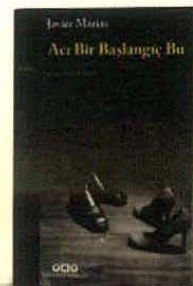
Javier Marías'tan ilk haberdar olduğumda genç bir editör, meraklı bir okur ve hevesli bir yazar adayı olarak yüzyılın başında Orhan Pamuk'la bol bol sohbet fırsatı bulabildiğim bir dönemdeydim hayatımın. Bir gün Marías'tan bahsettiğinde, o dönemler zihnime not ettiğim pek çok önemli isim gibi, bu İspanyol yazarın da isminin peşine düşmüştüm. O yıllarda birkaç genç yazar adayı olarak yoğun okumalara girişip dünya edebiyatının yükselen yeni, nitelikli yazarlarının peşine düşebiliyorduk: Bernhard ya da Sebald ortak merakımızdı belki. Bazılarımızın yolu Murakami'ye çıkmış, bazılarımızsa David Foster Wallace öldüğünde ağabeyini kaybetmiş gibi üzülmüştü. İşte Orhan Pamuk'a göre Avrupa'nın en önemli isimlerinden biri olacaktı Javier Marías (o yıllarda henüz pek de popüler değildi, Gendaş, Sistem ve Everest'ten birer romanı çıkmıştı). Ben de Everest'ten yayımlanmış *Ufku Öte Yanı*'nı alıp ne çarpıcı yanı bulunduğunu anlamaya çalışmıştım. Açıkçası ilgimi bir Fowles ya da Durrell kadar çekememişti. Muhtemelen bu yanılığımın sebebi ele aldığım kitabın Marías'ın henüz 22 yaşındayken yayımladığı ikinci romanı oluşuydu. O dönem yayımlanmış diğer iki kitabından biri elime geçseydi, her birinin daha ilk başında o cazip cümleleriyle biz okura yem olarak sunduğu "ölen kadınlara" ne olduğunu bulabilmek için soluksuz biçimde Marías anlatısına dalar, bizim

dilimize daha erkenden, daha fazla aktarılması için ben de cürmüm kadar çaba gösterirdim.

Zaman içinde özellikle Metis'ten yayımlanan *Yarınki Yüzün* üçlemesiyle Javier Marías'ın çağımızın en başarılı, kendine özgü ve uzun uzadıya yazabilen romancılarından biri olduğu anlaşıldı. 21. yüzyılın parlayan bu İspanyol yıldızı, **Yapı Kredi Yayınları** tarafından yayımlanmaya başlayınca da bugün yayımlanan her kitabıyla benim gibi pek çok okurun duraksamaksızın almaya gittiği, çarpıcı ilk cümlelerinden başlayarak uzun uzadıya ve her yeni romanında daha da dolaylı, zokayı yutmuş bir balık gibi dolanırçasına, mazoşistçe zevk almamızı sağlayan, her şeyin sanki ağır çekim akarken anlatıcının yorum üstüne yorum yaptığı, muazzam bir okuma zevki vaat eden bir romancı konumuna yerleşti. Kendi ülkesinde de yapıtlarının çevrildiği diğer tüm dillerde de aheste ama istikrarlı biçimde hızlanan bir kabul, beğeni ve hayranlık uyandırdı Marías. Bu başarıyı ve şöhreti kaldıramayacak biri de değil üstelik: Çağdaş İspanya'nın en önemli filozoflarından José Ortega y Gasset'in yetiştirdiği babası Julián Marías, her ne kadar General Franco'nun yarattığı vahim yarılmanın mağdur tarafında yer aldığı, Cumhuriyetçileri desteklediği için önceleri cezalandırılıp ülke eğitim sisteminden dışlandı da, beş oğlunun ve en çok da Javier'in ABD'de yetişmesini sağlayacak biçimde Amerika'nın en iyi üniversite kurumlarında 1970'lere, Franco rejiminin yerini demokrasiye bırakacağı zamana kadar ders verdiğinden, yüksek nitelikli bir göçmen, bir *émigré* çocuğu olarak hem büyük şahsiyetlerle kolaylıkla tanışmış hem de kendisini yabancılar arasında ve yalnız başına nasıl konumlandıracağını öğrenmiş olmalı. Babası da yazdığı onlarca **kitapla**, 1964'ten beri Real Academia Española üyeliğiyle ve kazandığı Prince Asturias ödülüyle yeterince şöhreti ve saygınlığı olan Javier Marías, hem yaptığı müthiş çevirilerle (en başta Laurence Sterne'in *Tristram Shandy Beyefendi'nin Hayatı ve Görüşleri*, Nabokov, Faulkner, Updike, Henry James, Shakespeare, Stevenson, Conrad gibi isimlerin yapıtları) hem gündelik basında sürekli yayımlanan yazılarıyla hem de kendi küçük yayınevi Reino de Redonda'yla aslında bir ölümlünün edebiyat alanında kazanabileceği saygınlığı yeterince kazanmış olacaktı. Bu faaliyetinin üstüne bir de çok sayıda ödül kazanmasına sebep olan on beş romanın yanı sıra pek çok öykü ve deneme kitabı yayımlatınca, hiç şüphesiz en görkemli ve gösterişli İspanyol isimlerinden biri haline gelmiştir. Madrid'de dolaşma fırsatı bulanlar için aşına olunan, heyecan verici bir figürdür. Biz uzaktaki okurlarıysa ancak yeni bir romanı dilimize çevrildiğinde bu heyecanı duyabiliyoruz.

İşte bu yeni roman, geçtiğimiz Mayıs ayında yayımlanan, *Acı Bir Başlangıç Bu* oldu benim için. Her ne kadar kendi yazdığı son romanı *Berta Isla* olsa da 2014'te yayımladığı bu romanın nispeten kısa bir

sürede dilimize Seda Ersavcı gibi mahir bir çevirmen tarafından kazandırılması mutluluk verici. İsmi – çoğu kez olduğu gibi– bir Shakespeare deyiminden alan roman, –pek alışık olmadığımız biçimde– önümüze bir ölüm koyarak başlamıyor, ama anlatıcının Sterne'i hatırlatırçasına, elbette çağdaş biçimde, dolaylı ve mütereddit, kendinden emin ama hatıraların Nabokovvari yanlışlığının bilincinde fikir değiştirmeye yatkın biçimde zamanında şahit olduklarının biz okurlara sunulacağına vadiyle başlıyor. Anlatıcının, popüler bir sinema yönetmenin yanında, Franco'nun ölümü sonrası dönemde çalışan genç halinin gözlemlerinden ve yaşadıklarından ağır bir faşizmin ardından yeniden canlanan bir ülkede, zamanında birbirlerine ne türden zulümler yapmış olursa olsun, toplumsal yarılmanın her iki tarafında kalan insanların yeniden kavgasız, gürültüsüz ve sakin bir düzen kurabilmek adına neler yapıp nelere katlanabileceğini okuyacağımızı, kesinlikle başlangıçtan anlayamadığımızdan Marías gibi yazarların dolambaçlı üsluplarının akışına kendimizi kaptırmamızın ne kadar da önemli olduğunu belirtmek gerekir burada. Oldukça iyi yazılmış bir metinde yol alarak, 1970'lerin ikinci yarısındaki Madrid'in sosyal hayatı, özgürleşen ilişkileri, sinema ortamından oluşan arka plan üzerinde, genç birinin büyümesini, evli bir çiftin yabancılaşmasını, içsavaş boyutuna ulaşan toplumsal kavgaların hiç akla gelmeyecek inceliklerdeki günahlarıyla çatlaklarını okuyoruz. Üstelik romanı kat ettikten sonra biraz araştırınca aslında Marías'ın, dayısı ünlü B sınıfı filmleri yönetmeni Jesús Franco'nun yanında yaşadıklarından esinlendiğini, belki de babasının saygın akademik karakterinin ciddiyetiyle dayısının pornografik merceğinden yansıyan absürd erotik-şiddetin bir karışımı olarak tüm romanlarını oturaklı bir edebiyatın içine serpilmiş matrak sahnelerle dolu tam da günümüze yaraşır türden bir yazar olduğunu düşünebiliyoruz. İyi bir romancının okuru alıp götürür maharetine kapılmışken açılan bilincimizin altına pek çok küçük aydınlanmayı serpiştirdiği konsantre okuma imkânını sağladığı için Javier Marías gibi yazarları kendi kişisel yıldızlarım olarak görüyorum ve bir okur (ve hâlâ yazma hevesini kaybetmemiş bir yazar adayı) olarak bu türden yıldızların çoğaldığı bir edebiyat gökyüzünün altında yaşamaktan mutluluk duyuyorum. ■

Acı Bir Başlangıç Bu
Javier Marías
Çev. Seda Ersavcı
Yapı Kredi Yayınları